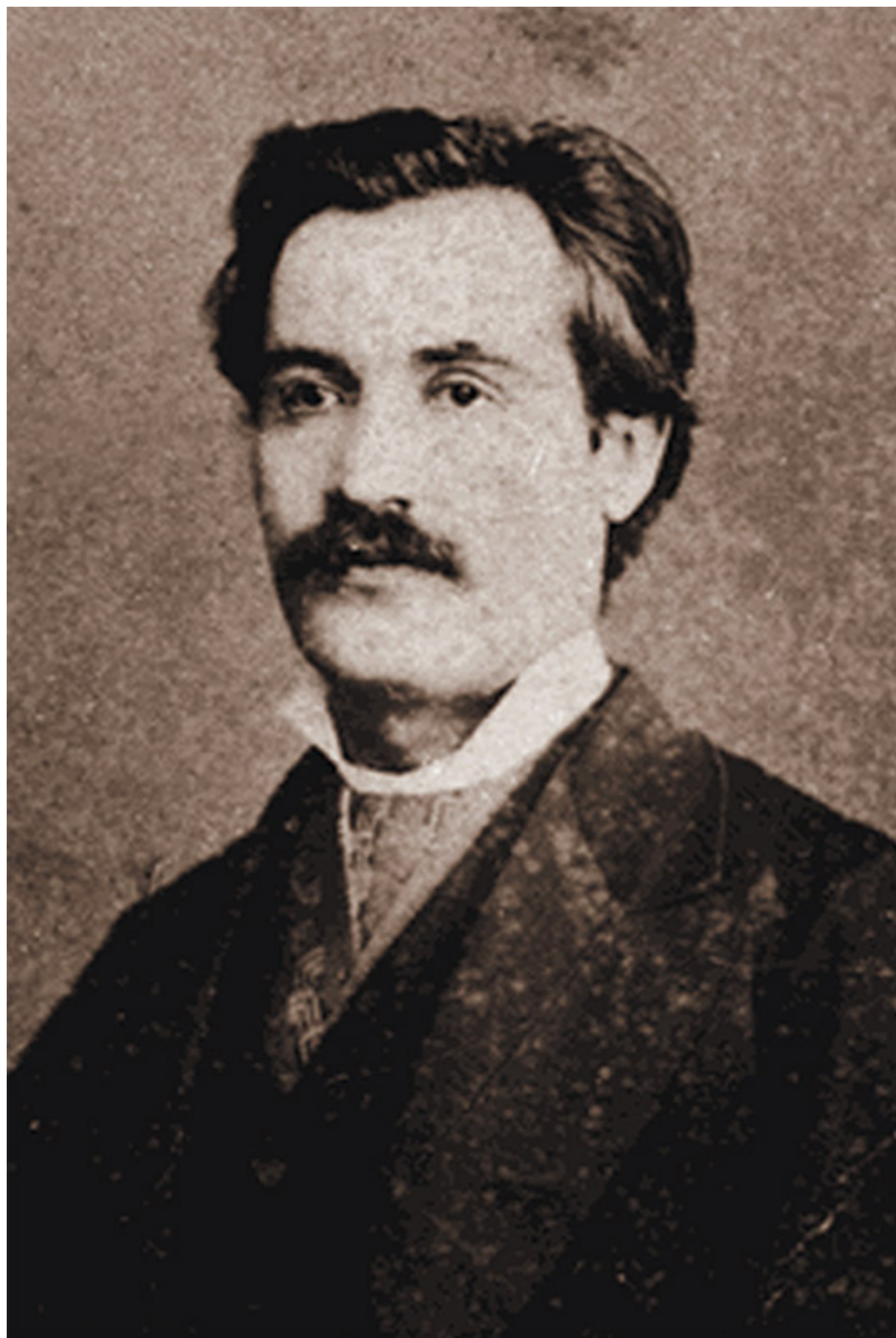

[„ARTICOLELE CE NI LE TRIMITE...”] – de Mihai Eminescu [23 octombrie 1882]

Articolele ce ni le trimite din când în când Delfinul au proprietatea de-a excita organele roșii pân-la furie.

Știm prea bine, și organele adversarilor știu asemenea, că în lumea ziaristică e o regulă de-a respecta în întregul ei individualitatea unui autor, de-a respecta stilul lui, care e în genere în legături intime cu natura și cu temperamentul lui, și ei știu că a atribui unui partid întreg ceea ce un singur membru afirmă este o sofismă comună, de tot recomandată deja de Gerard Hamilton ca mijloc lesnicios, însă nu onest, de-a sprijini trebuințele cauzei.

Daca recomandăm aceste articole atenției deosebite a cititorului, din aceasta dumnealor deduc numaidecât că împărtășim cu desăvârșire, ca în reproducere galvanoplastică, punctul de vedere al autorului, pe când în realitate considerația noastră de căpetenie este că articolul e interesant, scris c-o deosebită energie de stil și meritând – ca orice lucrare interesantă – atenția cititorului, chiar atunci când n-ar reflecta pe deplin sau în toate punctele opinia noastră.

Audiatur! Nu 'nțelegem ce fel de libertate de cuvânt ar fi aceea când cineva n-ar putea să-și susție vederile cu toată energia naturii sale proprii. Stilul și judecata sunt tocmai la oameni talentați cestiuni de temperament. Precum fiecare instrument are tonul său specific tot astfel fiecare om are predispoziția sa firească, pasională, de-a aprecia și zugrăvi lucrurile; ar fi o goală pedanterie, demnă de bucherii foilor roșii, de-a reteza un stil viu, o apreciație energică, numai pentru că nu împărtășim toate ideile sau punctul de vedere din care autorul scrie.

Admitem ideea determinismului întru cât privește caracterul individual precum și acel al unui partid. Unui om i se pot arăta exemplele cele mai strălucite de îmbogățiri prin fraudă,

de înălțări prin trădare, de impunitatea aproape proverbială de care sunt apărate marile crime și marii criminali – toate acestea el le va recunoaște ca adevărate, dar a le imita nu va ajunge niciodată. Pentru că nu poate. Velle non discitur, zice sfântul Augustin, a voi nu 'nvață nimenea din faptele altuia.

E drept că roșii au venit la putere prin influența străină, și anume sub presiunea vestitei alianțe de trei din Reichstadt, apoi prin amăgirea a o seamă de elemente liberale și conservatoare pe cari le-au eliminat îndată ce a trebuit să lucreze sub acea influență care-i adusese. E oare asta un cuvânt ca conservatorii să-i imiteze sau, în genere, sunt ei în stare de a-i imita? Noi credem că nu. Ei, a cunoaște și a constata ceea ce fac ei și a face ceea ce fac sunt două lucruri foarte deosebite.

Imputarea acelor cari ignorează frumoasa lege descoperită de un sfânt și confirmată de științele moderne este așadar în esență următoarea: „De ce nu imitați pe roșii?”.

Pentru că nu putem. Există cu toate acestea oameni de bine cari cred a putea vorbi astfel:

De ce nu sunteți ca ei? În loc de-a crede că puteți împinge lumea lăsațivă înapoi. De ce nu faceți, fiind la putere, ceea ce fac adversarii voștri? E drept că ci au pururea patriotismul în gură; faceți și voi astfel, dezrădăcinați-l însă din inimă, unde degeaba 'l aveți în adevăr, și veți vedea ce folositor lucru este de-a spune una și a face alta. Știți prea bine că pretinsul patriotism al lor e un moft. Un patriot nu fură; ei fură pe un cap de sting. Prefecți numiți de pomană în funcțiile lor au plătit în doi-trei ani, de pe spinarea unor județe sărace, milioane de datorii; Warszawsky a fost numit director de ministeriu; cel însărcinat cu afacerea răscumpărării a făcut milioane – și totuși patrioți sunt. Relele ce vin din afară ori dinlăuntru, trebuie să le considerați ca fatale, ca aduse de împrejurări neatârinate de voința oamenilor. În loc de-a vă opune curentului fatalității

acomodați-vă cu el. În vorbă, în gazete, în adunări puteți spune orice v-ar putea dezvinui sau arunca vina asupra altora. Dar în realitate, în taină, faceți ceea ce împrejurările și interesul personal vă dictează. Uite cum face Brătianu. Știa că, de la Reichstadt încă, se hotărâse cedarea Basarabiei? Ce să se opue dar la un rău inevitabil? S-a dus singur la Livadia. Știa că războiul oriental are să se facă? E drept că la Mazar Pașa era turc, dar a intrat în apele războiului omul numaidecât. Răscumpărarea drumului de fier vi se impunea? Ați trăgănat-o ani întregi doar ați scăpa de ea. O! el a făcut altfel. În Senat a mărturisit în adevăr că e silit din afară, în gazete însă o numea cestiunea cea mai populară. A făcut-o, a dat ocazie amicilor să devie milionari de unde n-aveau de pe ce bea apă, încât aceleași rele pe cari împrejurările v-ar fi condamnat poate să le faceți voi le-a făcut el ca un om cuminte, numai le-a făcut cu mult mai rele decum ați fi fost în stare voi să le faceți vreodată. dacă domnia împrejurărilor e absolută și fatală, în loc de-a vă opune acelei fatalități, ca eroii tragediilor vechi, mai bine ați intra în apa lor, căci oricât de răi ați fi, atât de înjosiți, atât de străini, atât de adânc de putrezi ca roșii tot nu sunteți. dacă răul trebuie să se facă, faceți-l încai voi, căci ar fi mai mic de cum [i]l fac acești oameni. În orice caz trădători n-ați fi decorat și înălțat, directori la ministerii n- ați fi pus bandiți; oricât de răi ați fi fost, mai răi decât aceștia nu puteați fi. Cât despre țară? Dar cui [î]i pasă de ea? Singurul ei folos ar fi doar că, din natură, nu sunteți predispuși de-a fi atât de comuni, de haini la inimă și de malonești cum sunt roșii, că, personal vorbind, sunteți mai curați decât ei. Ceea ce însă ei au făcut era în ordinea lucrurilor să se facă, oricât v-ați fi opus, căci patriotismul și sentimentele sunt răi conducători în viața practică. Vorbiți ce poftiți, dați-vă aere de mari patrioți cum își dau ei; fiecă șir, fiecă vorbă să fie umflate de fraze patriotice, dar faceți ceea ce e inevitabil a se face, chiar rău fie, și umpleți-vă buzunarele înainte de toate. Auzi miniștri, ca cei conservatori, cari să iasă săraci din cabinet? Ba încă încărcați de datorii? Apoi

miniștri ați fost? Care e dintre roșii care – ar fi ieșit sărac, doar să fi fost din cale afară prost? Stolojan, C. A. Rosetti, Giani, ba însuși ilustrul Brătianu? Dar ce-ar zice lumea întrebați? Lumea? Ceea ce zice de ei. Sunt isteți, sunt oameni de afaceri – cel ce se conduce de patriotism, de sentimente, de principii e pur și simplu naiv și ridicol.

Ei bine, modul de-a scrie satiră cu aerul tentațiunii nu e atât de nou pre cât s-ar părea. Un autor spaniol, Baltazar Gracian, pune pe doi tineri să călătorească prin lume sub conducerea unui personaj mitic, anume Desengano – dezamăgirea, deziluzia. Amândoi tinerii văd aceleași lucruri, aud aceeași explicație din gura dezamăgirii, dar fiecare din ei se poartă cu totul altfel; pe Critil [î]l indignează ceea ce vede, pe Andrenio-l atrage de intră-n danț. A fost din partea Delfinului o trăsătură de satiric de-a sfătui pe conservatori să lase focului idealismul lor politic și să imiteze pe roșii.

– Dar dacă ne vor imita, zic onorabilii, ne răstoarnă?! Și c-o furie dictată de instinctul de conservare foile lor se aruncă asupra articolului Delfinului să-l sfâșie, nu altceva.

Se 'nțelege că acest punct de vedere nu este al nostru și că nu suntem în stare să imităm pe roșii. Cine-o știe mai bine decât oricine e Delfinul însuși. Autorul aceluiași articol întrunește în el graiul dezamăgirii cu sfatul pe care Andrenio l-ar da, pe când în realitate Critil [î]l aude. Orice partid care va ști să practice virtuțile roșiilor, în urma legii progresului [î]l va întrece în aceste virtuți. Tot ce spune Delfinul e adevărat. Adevărat că, prin conivență cu străinii, roșii au ajuns la putere, adevărat că n-a existat cestiune internațională în care să nu cedeze – făcând mendre de opunere de ochii lumii – adevărat că nu le pasă lor de țară cum nu ne pasă nouă de China; adevărat asemenea că partidul există numai prin impunitatea absolută a tâlhăriilor și mizeriilor ce le comit zilnic membrii lui, adevărat că nu există om în țara aceasta care să nu simtă dezgust de aceste naturi profund necinstite și catilinare, dar de imitat nu-i poate imita

nimenea care nu e născut din tina și din minciuna din care ei s-au născut; căci velle non discitur: a voi nu se învață. A constata că toate acestea sunt adevărate și a le imita sunt două lucruri atât de deosebite pre câtă deosebire există între judecătorul ce constată faptele și între cel ce le comite. Indignarea „Românului” în contra articolului citat e atât de mare din cauză că în el partidul roșu își vede urâciunea proprie, enormă, își cunoaște trăsăturile insuportabile pentru ochii lui chiar.

Ei, ceea ce Delfinul sfătuiește pe Catargiu să facă Brătianu a făcut de mult și va face-o pururea. Între un sfat platonice de a face și între realitatea „s-a făcut” deosebirea e cât cerul de pământ.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro